Romaslabis.doc

«Όσο για μένα, ορίστε πώς δημιουργώ: όταν δεν έχω ιδέες, ξύνω τα νύχια μου και επικαλούμαι τη Θεία Χάρη. Όταν έχω μια ιδέα, πάλι επικαλούμαι τη Θεία Χάρη αλλά με λιγότερη θέρμη, γιατί πιστεύω πως μπορώ να τα καταφέρω και χωρίς αυτήν» έγραφε ο Ευγένιος Λαμπίς, ο εξαίσιος κωμωδιογράφος και αυτουργός του «Καπέλου από ψάθα Ιταλίας» (1851), που παρουσιάζει ο Χάρης Ρώμας στο θέατρο Καρέζη. Παρότι επαγγελματίας της θεατρική γραφής που έφτασε να γράφει έως και έντεκα έργα μέσα στην ίδια χρονιά, ο Λαμπίς κατάφερε να οδηγήσει το είδος της φάρσας στα όριά της, δηλαδή εκεί που κάθε απαίτηση λογικής συνέπειας εγκαταλείπεται και το παράλογο (η εμμονή, η τρέλα) κυριαρχεί. Σήμερα που το χάος, η θεωρία των παιγνίων, το τυχαίο και η πιθανότητα έχουν καταστεί εργαλεία ερμηνείας του κόσμου μας, μπορούμε να εκτιμήσουμε καλύτερα την δραματουργική ευφυία του συγγραφέα που προετοίμασε την έλευση της σωματικής κωμωδίας του βωβού κινηματογράφου αλλά και του Θεάτρου του Παραλόγου –και να θαυμάσουμε την τόλμη ενός ανθρώπου που γράφοντας για να διασκεδάσει το αστικό, παρισινό κοινό του 19^{ου} αι., δεν δίστασε να το σατιρίσει ανελέητα.

Γόνος εύπορης αστικής οικογένειας, ο Λαμπίς σατίρισε αμείλικτα ευγενείς, με εισοδήματα ή χωρίς, αστούς που ήθελαν να εξευγενιστούν, πλούσιους επαρχιώτες που ονειρεύονταν τη διά του κατάλληλου γάμου κοινωνική άνοδο. Η κωμικότητα του θεάτρου του, ωστόσο, και ειδικώς του «Καπέλου», οφείλεται στην λειτουργία ενός μηχανισμού ρυθμού, της αέναης κίνησης από την μία παράλογη περιπέτεια στην επόμενη, στην οποία τα πρόσωπα παρασύρονται σαν ανδρείκελα. Έτσι στο «Καπέλο από ψάθα Ιταλίας» ο Φαντινάρ, ένας απένταρος νέος της καλής κοινωνίας, ετοιμάζεται να παντρευτεί μία πλούσια επαρχιώτισσα μόνο και μόνο για την προίκα της –και αντιστρόφως, η πολύφερνη νύφη εξ επαρχίας μαζί με όλο της το σόι καταφθάνουν στο Παρίσι για να δέσουν με την γαμήλια τελετή το ‘κελεπούρι’ από την λαμπερή πρωτεύουσα. Η αταίριαστη ένωση παρέχει απλώς το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθούν τα κεντρικά πρόσωπα και κυρίως ο Φαντινάρ, στην προσπάθειά του να ακυρώσει τον τυχαίο παράγοντα που απειλεί να ανατρέψει τα σχέδιά του. Μια τρελή κούρσα αρχίζει στην οποία θα πάρουν ακουσίως μέρος και τα δευτερεύοντα πρόσωπα της ιστορίας. Τίποτε δεν ‘ερμηνεύει’ καλύτερα αυτά που συμβαίνουν στο «Καπέλο» από το Butterfly effect που χρησιμοποιούν οι πρεσβευτές της Θεωρίας του Χάους: το πέταγμα της πεταλούδας στο Πεκίνο μπορεί να προκαλέσει σεισμό στη Νέα Υόρκη.

Η παράσταση στο Τζένη Καρέζη
Στο πέρασμα του χρόνου πολλά στοιχεία μιας συγκεκριμένης δραματουργίας χάνουν την αξία τους –η σημασία τους αμβλύνεται ή και καταργείται. Έτσι μεγάλο μέρος της κοινωνικής σάτιρας που ο Λαμπίς άσκησε επίμονα καθ’ όλη τη διάρκεια της συγγραφικής του δράσης, είναι πια ανενεργή. Επιπλέον εδώ και δεκαετίες καταδικάσαμε την ιταλική σκηνή ως στοιχείο της θεατρικής ‘αρχιτεκτονικής’ και κοινωνιολογίας που συνδέεται με το ξεπερασμένο, νεκρό αστικό θέατρο. Όμως το «Καπέλο από ψάθα Ιταλίας» είναι γραμμένο για θέατρο με ιταλική σκηνή - για να αναπαρασταθεί ως θέαμα μέσα στον κύβο της σκηνής. Στην τρέχουσα λογική δε του “everything goes”, δεν υπολογίζουμε όσο πρέπει τη σχέση μεταξύ του έργου και του θεατρικού χώρου για το οποίο δημιουργήθηκε.

Το θέατρο Τζένη Καρέζη ανήκει στους χώρους που η σκηνή είναι προέκταση της πλατείας. Τυπικά τουλάχιστον αυτή η χωροθέτηση επιδιώκει την άρση όσων χωρίζουν τους ηθοποιούς από τους θεάτες, σε μια διαδικασία μύησης και συμμετοχής του κοινού στο θεατρικό γεγονός.
Είναι κι αυτός ένας λόγος για τον οποίο στο εν λόγω θέατρο το έργο του Λαμπίς απλά δεν λειτούργησε. Χωρίς προστατευτική κορνίζα, με τους θεατές σχεδόν δίπλα στους ηθοποιούς και χωρίς σκηνοθετική λύση που να δημιουργεί την αναγκαία απόσταση, η παράσταση στήθηκε διεκπεραιωτικά. Επιπλέον μπορεί κάποιοι θεατές να επιλέγουν μια παράσταση με κριτήριο τη συμμετοχή ηθοποιών που γνωρίζουν από την τηλεόραση, ωστόσο το κοινό που στηρίζει και καταξιώνει όσους υπηρετούν την τέχνη του θεάτρου, δεν εκτιμά ούτε τις εύκολες λύσεις, ούτε επιλογές αγοραίου πνεύματος. Στο «Καπέλο» πέντε ηθοποιοί της διανομής παίζουν στο τηλεοπτικό «Καφέ της Χαράς». Και παρότι οι τέσσερις εκ των πέντε ήταν πολύ καλοί στους ρόλους τους, η γενική εντύπωση δεν μεταβάλλεται. Τον Χάρη Ρώμα πλαισίωσαν ο Χρήστος Ευθυμίου, ο Πάνος Σταθακόπουλος, ο Στέλιος Γούτης, ο Περικλής Λιανός, ο Σαράντος Γεωγλερής η Μάρα Μπαρόλα, η Σοφίας Παυλίδου, η Ράνια Ιωαννίδου και η Ευτυχία Φαναριώτη. Τη μετάφραση υπογράφει ο Χάρης Ρώμας, με την τηλεοπτική του συνεργάτιδα Άννα Χατζησοφιά. Οι δυό τους, μαζί με τη Νατάσσα Ζούκα, ανέλαβαν και τη σκηνοθεσία. Αλλά σκηνοθεσία δεν σημαίνει απλώς εποπτεία της σκηνικής δράσης και το εύρημα της χρήσης γνωστών τραγουδιών ενδιαμέσως των σκηνών, δεν στηρίζει πρόταση ερμηνείας.